

Briselē, 16.11.2016.
COM(2016) 725 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU
KOMITEJAI, REĢIONU KOMITEJAI UN EIROPAS INVESTĪCIJU BANKAI**

Gada izaugsmes pētījums par 2017. gadu

Ievads

Gada izaugsmes pētījumā par 2017. gadu ir izklāstītas svarīgākās ekonomikas un sociālās prioritātes, kurām nākamajos mēnešos būs jāpievērš Eiropas Savienības un tās dalībvalstu galvenā uzmanība. Komisijas priekšsēdētāja 2016. gada 14. septembra runā par stāvokli Savienībā ir uzsvērtā nepieciešamība stiprināt Eiropas ekonomikas atlabšanu un intensificēt ieguldīšanu saistībā ar jauniešiem un darba meklētājiem, kā arī jaunuzņēmumiem un MVU. Eiropas Parlamenta priekšsēdētājam un Padomes priekšsēdētājam adresētajā Nodomu protokolā, ko Komisijas priekšsēdētājs un priekšsēdētāja pirmais vietnieks parakstīja tajā pašā dienā, ir uzsvērtā nepieciešamība panākt ekonomikas atlabšanu, no kuras iegūtu visi, it īpaši neaizsargātākie mūsu sabiedrības slāņi, un kura palielinātu taisnīgumu un mūsu vienotā tirgus sociālo dimensiju. Tajā ir minēti vairāki veidi, kā Savienībā būtu iespējams radīt vairāk darbvietu, lielāku izaugsmi un ieguldījumus, kas ir Komisijas galvenā prioritāte.¹ Daudzsološas ekonomikas attīstības nodrošināšana visiem, mūsu dzīvesveida saglabāšana un labāku iespēju nodrošināšana jauniešiem kā prioritātes ir izvirzītas arī “Bratislavas ceļvedī”, ko 2016. gada 16. septembrī atbalstīja valstu un valdību vadītāji no 27 dalībvalstīm.

Šajā gada izaugsmes pētījumā izklāstītās politikas vadlīnijas ir papildinātas ar konkrētiem ieteikumiem Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku², paziņojumu par pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā³ un padziļinātu izvērtējumu par apstākļiem ekonomikā,⁴ darba tirgū un sociālajā jomā.⁵ Tās ir balstītas uz ekonomikas politikas “pozitīvā trijstūra” stratēģiju, proti, ieguldījumiem, strukturālajām reformām un atbildīgām publiskajām finansēm, ko šis Komisijas sastāvs ir īstenojis kopš savu pilnvaru laika sākuma savas vispārējās programmas – par nodarbinātību, izaugsmi, taisnīgumu un demokrātiskām pārmaiņām – ietvaros. Tajās ir ņemtas vērā arī pēc runas par stāvokli Savienībā notikušās diskusijas Eiropas Parlamentā, Padomē un pārējās ES iestādēs. Turklāt ir ņemti vērā pastāvīgajos dialogos paustie sociālo partneru viedokļi.

Eiropas Savienībā notiek vairākas labvēlīgas pārmaiņas, kas liecina par Eiropas ekonomikas izturētspēju un atlabšanu, lai arī pasaulē kopumā ir vērojama nenoteiktība. Visās dalībvalstīs atkal ir konstatēta izaugsme. Ieguldījumu apjoms ir sācis pieaugt. Kopš 2013. gada ir radīti 8 miljoni jaunu darbvietu. Ir palielinājies arī nodarbinātības līmenis. Ja pašreizējās tendences turpināsies, varētu būt iespējams sasniegt stratēģijā “Eiropa 2020” paredzēto nodarbinātības līmeņa mērķi – 75 %. Ekonomiski aktīvā darbaspēka līmeņa pieaugums pēdējo gadu laikā (neatkarīgi no krīzes), ir vēl viens apliecinājums strukturāliem uzlabojumiem attiecībā uz darba tirgus rezultātiem. Valsts budžeta deficīta vidējais rādītājs, kas vēl pirms dažiem gadiem eurozonā pārsniedza 6 %, šogad ir mazāks par 2 %, un tas turpinās samazināties. Valsts parāda līmenis ir nostabilizējies, un ir sagaidāms, ka tas samazināsies.

Tomēr nav iemesla justies apmierinātiem ar sasniegto, jo ekonomikas atlabšana joprojām ir nestabila. Izaugsmes, nodarbinātības un ieguldījumu rādītāji joprojām atpaliek no vēlamā; iemesls ir gan krīzes sekas, gan strukturālie trūkumi, kas izveidojušies vēl pirmskrīzes gados. Neatkarīgi no nesenajiem uzlabojumiem daudzās Eiropas valstīs joprojām pastāv pārmērīgi augsts bezdarba līmenis, un ilgušais augsta bezdarba laikposms negatīvi ietekmē daudzu dalībvalstu sociālo jomu. Turklāt IKP un ražīguma izaugsmes rādītāji joprojām atpaliek no sava potenciāla, un ieguldījumu apjoms vēl nav sasniedzis pirmskrīzes

¹ http://ec.europa.eu/priorities/state-union-2016_lv

² COM(2016) 726

³ COM(2016) 727

⁴ COM(2016) 728

⁵ COM(2016) 729

līmeni. Eurozonā un ES kopumā joprojām pastāv arī ievērojama nelīdzsvarotība un vispārīgāki riski, turklāt ir apstājusies konverģence dalībvalstu vidū un daudzos gadījumos arī atsevišķu dalībvalstu ietvaros.

1. apkopojums. Galvenie ekonomikas un sociālās attīstības rādītāji 2014.–2016. gadā

Kopš šā Komisijas sastāva pilnvaru laika sākuma ir notikušas vairākas labvēlīgas pārmaiņas:

- Jau vairākus gadus ES un eurozonas ekonomikā atkal ir vērojama mērena izaugsme, un tiek prognozēts, ka nākamajos gados tā turpināsies. ES IKP tagad ir augstāks, nekā tas bija pirms krīzes.
- Ekonomikas atlabšana arvien vairāk ir saistīta ar papildu darbvietām; viens no tā cēloņiem ir vairākās dalībvalstīs nesen īstenotās strukturālās reformas. Kopš 2013. gada ir radīti 8 miljoni jaunu darbvietu, no kuriem gandrīz 5 miljoni – šā Komisijas sastāva pilnvaru laikā.
- ES bezdarba līmenis pastāvīgi samazinājās, un 2016. gada septembrī tas bija vairs tikai 8,6 %, tādējādi sasniedzot zemāko līmeni kopš 2009. gada.
- Tajā pašā laikā nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem pirmoreiz pārsniedz 2008. gadā novēroto; 2016. gada otrajā ceturksnī tas bija 71,1 %. Tas nozīmē, ka, ja pašreizējā tendence turpināsies, var tikt sasniegts stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētais nodarbinātības līmeņa mērķis – 75 %.
- Kopš 2014. gada ES ieguldījumu kopapjoms atkal ir sācis pieaugt, un tiek prognozēts, ka tas turpinās pieaugt (ES: 2014: +1,2%; 2015: +2,2 %; 2016: +2,0 %; 2017: +2,1 % 2018: +2,8 %).
- Valsts budžeta deficīts eurozonā ir samazinājies no vidēji 6 % no IKP (pirms dažiem gadiem) līdz krietni zem 2 % (šogad), un ir sagaidāms, ka šāds samazinājums turpināsies. Šā iemesla dēļ pēdējos gados vairākām valstīm bija iespējams pabeigt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru.
- Valsts parāds ES un eurozonā turpinās samazināties salīdzinājumā ar 2014. gadā sasniegto maksimumu; ir sagaidāms, ka 2016. gadā tas būs 86,0 % (eurozonā – 91,6 %), un tas turpinās nedaudz samazināties arī nākamajos divos gados.

Tomēr vēl ir daudz darāma:

- Samazinās to faktoru ietekme, kas līdz šim bija labvēlīgi ekonomikas atlabšanai (naftas cenu kritums, euro vērtības samazināšanās), un attīstības izredzes ir saistītas ar riskiem, kas izriet no plašāka pasaules konteksta vai no Apvienotās Karalistes referenduma izraisītās nenoteiktības.
- Līdz šim ekonomikas atlabšanai lielā mērā ir līdzējusi Eiropas Centrālās bankas (ECB) monetārā politika, tai skaitā no tās izrietošās zemās procentu likmes.
- Izaugsmes rādītāji joprojām ir pieticīgi un atpaliek no vēlamā; tā iemesls ir gan krīzes sekas, piemēram, privātā sektora parādsaistības, gan strukturālie trūkumi, kas izveidojušies vēl pirmskrīzes gados. Spilgts piemērs ir stāvoklis banku nozarē.
- Rādītāji joprojām liecina par makroekonomikas nelīdzsvarotību un ierobežotu konverģenci, it īpaši eurozonā.
- Sabiedrības novecošana rada spiedienu uz finansiālo ilgtspēju un sociālās aizsardzības sistēmu atbilstību.
- Atsevišķās valstīs pastāv ļoti augsts parāda līmenis; septiņās eurozonas dalībvalstīs parāds ir tuvu vai virs 100 % no IKP.
- Daudzās dalībvalstīs strukturālās reformas joprojām ir nepilnīgas, un konkrētām valstīm adresēto ieteikumu izpilde bieži vien ir nepilnīga. Daudzās dalībvalstīs prioritāte joprojām ir produktu, pakalpojumu un darba tirgu modernizācija.
- Augsts nevienlīdzības līmenis samazina ražošanas apjomu ekonomikā un ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu; joprojām ļoti liels ir nabadzības un sociālās atstumtības risks, lai arī tas samazinās.
- Lai arī bezdarbs samazinās, dažās dalībvalstīs tas joprojām ir ļoti augsts.

Turklāt globalizācija, demogrāfiskā un tehnoloģiju attīstība ir svarīgi pārmaiņu faktori, kuriem būtu jādod ieguvums ikvienam. Šo attīstību nevar un nedrīkst vērst atpakaļ, tomēr varētu būt nepieciešams to papildināt, piemēram, ar centieniem nodrošināt, ka globalizācijas un tehnoloģiju izmaiņu, tostarp digitalizācijas, radītie ieguvumi tiek taisnīgi sadalīti starp dažādām sabiedrības grupām, it īpaši jauniešu vidū. Bažas par līdztiesību, taisnīgumu un iekļautību liek palielināt vispārēju informētību par politikas un reformu ietekmi uz ienākumu sadalījumu.

Kā uzsver Eiropas Parlaments,⁶ ekonomikas politikas koordinācijas Eiropas pusgada (semestra) ietvaros patiesos panākumus ir iespējams novērtēt vienīgi tad, ja tiek

⁶ Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads – 2016. gada prioritāšu īstenošana, 2016/2101(INI).

īstenotas galvenās reformas, kas izklāstītas konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos. Lai gan ar Eiropas pusgadu dalībvalstīs ir aizsāktas ievērojamas reformas, kopumā to īstenošana dažās jomās joprojām ir neapmierinoša, un valstu panākumi šajā ziņā ir dažādi. Pateicoties Eiropas pusgada pilnveidošanai, tagad ieteikumi tiek orientēti uz katras dalībvalsts galvenajām problēmām. Turklāt dažādos Padomes sastāvos tika pastiprināti etalonmērījumu un salīdzinošas izvērtēšanas pasākumi. Viena no prioritātēm joprojām ir saskaņoto kopīgo prioritāšu īstenošana.

Lai gan ES būtu jānodrošina atbilstoša, veicinoša vide labāka regulējuma un politikas ievirzes ziņā, kā izklāstīts Komisijas darba programmas prioritātēs,⁷ lielākajā daļā gadījumu tieši dalībvalstīm ir jānodrošina politikas ietvaros piedāvāti risinājumi. ES ir nākusi klajā ar konkrētiem priekšlikumiem par to, kā stiprināt ekonomikas atlabšanu un palielināt izturētspēju pret turpmākiem satricinājumiem. Piemēram, Padomes ieteikumā par valstu produktivitātes padomēm, kas tika pieņemts septembrī, tā mudina dalībvalstis apsvērt vispusīgu priekšstatu par konkurētspēju, galveno uzmanību pievēršot ražīguma un izaugsmes palielināšanai. Ir nepieciešams ātrāk gūt panākumus reformu pieņemšanā atbilstīgi katrai konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem, kā arī pienācīgi noteikt to secību un īstenošanu, lai varētu palielināt izaugsmes potenciālu un veicināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Dalībvalstīm šīs reformas būtu jāievieš, pilnā mērā ņemot vērā īstermiņa un vidēja termiņa ietekmi, tai skaitā to iedarbību sadalījuma ziņā un izmaksas laika gaitā.

2. apkopojums. Kopsavilkums par galvenajām jomām, kurās nepieciešama ES mēroga rīcība

Šis Komisijas sastāvs ir apņēmis Eiropas Savienības mērogā veikt šādas darbības:

- Ekonomikas politikas īstenošana, balstoties uz “pozitīvo trijstūri” – ieguldījumu stimulēšanu, strukturālo reformu īstenošanu un atbildīgas fiskālās politikas nodrošināšanu. Tā ir arī attiecīgi pielāgojusi Eiropas pusgadu, tai skaitā atvēlot vairāk laika dialogam ar dalībvalstīm un līdzās ekonomiskiem mērķiem izvirzot sociālos apsvērumus.
- Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumu piemērošana, tai skaitā izmantojot tam piemītošo elastību, lai labāk ņemtu vērā ekonomikas ciklu un veicinātu reformas un ieguldījumus, izmantojot tā dēvēto “ieguldījumu klauzulu” un “strukturālo reformu klauzulu”.
- “Investīciju plāna Eiropai” izmantošana, lai novērstu ieguldījumu plaisu, citstarp pagarinot Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbības termiņu, stiprinot ES fondu ietekmi šā plāna atbalstam, cenšoties novērst šķēršļus ieguldīšanai, kā arī rodot jaunus finansējuma avotus reālajai ekonomikai, izmantojot kapitāla tirgu savienību.
- Nepieciešamo pasākumu veikšana, lai padziļinātu vienoto tirgu pakalpojumu un ražojumu jomā, kā arī infrastruktūra, kas paredzēta enerģētikas savienības pabeigšanai un patiesa digitālā vienotā tirgus izveidei, kas ar tirdzniecības nolīgumiem nodrošina lielākas iespējas ES uzņēmumiem, kā arī taisnīgas nodokļu sistēmas darbības nodrošināšana visā ES.
- Prioritātes piešķiršana ieguldījumiem cilvēkkapitālā, uzsākot jaunu prasmju programmu, shēmas “garantija jauniešiem” uzsākšanas stimulēšana, kā arī etalonmērījumu veikšana attiecībā uz izglītības un apmācības rezultātiem.
- Eiropas ekonomikas un monetārās savienības izveides pabeigšana, veicot “padziļināšanu darot”, tai skaitā atbalstot ES sociālo dialogu, tomēr arī izmantojot iniciatīvas par banku savienības izveides pabeigšanu un par labāku eurozonas vispārējo prioritāšu apzināšanu.

Komisijas darba programmā 2017. gadam ir apkopoti tās prioritātes nākamajam gadam.

Ir nepieciešams izmantot visus – monetāros, fiskālos un strukturālos – politikas instrumentus (gan atsevišķi, gan kopā), lai sekmētu darbvietu radīšanu, izaugsmi, ieguldījumus un finansiālo stabilitāti. Pašreizējos zemas inflācijas, lēnas izaugsmes un zemu procentu likmju apstākļos, ko papildina atbalstoša monetārās politikas nostāja, ekonomikas atlabšanas nodrošināšanas nolūkā uzsvars ir liekams uz citām politikas jomām. Pasaules mēroga kontekstā, kam raksturīga pieaugoša nenoteiktība, ir izšķiroši svarīgi

⁷ COM(2016) 710

mobilizēt visus iekšējos izaugsmes virzītājspēkus, izmantojot piemērotu politikas pasākumu kopumu.

Šajā sakarā Komisija aicina dalībvalstis pastiprināt savus centienus attiecībā uz ekonomikas politikas “pozitīvā trijstūra” trim elementiem, un, to darot, galveno uzmanību pievērst sociālajam taisnīgumam, lai nodrošinātu vairāk iekļaujošu izaugsmi:

- ieguldījumu stimulēšana;
- strukturālo reformu īstenošana;
- un atbildīgas fiskālās politikas nodrošināšana.

1. Ieguldījumu stimulēšana

1.1. Finanšu sektora darbības uzlabošana

Finansējuma pieejamība ir izšķiroši svarīga uzņēmumiem; vienīgi ar to tie var attīstīties un ieviest jauninājumus. Dažās dalībvalstīs to MVU daļa, kuri finansējuma pieejamību norāda kā vissvarīgāko problēmu, joprojām ir augsts (Grieķijā – 30 %, Kiprā – 25 %). Par finansējuma problēmu ziņo arī mazākās komercsabiedrības (12 % no mikrouzņēmumiem), salīdzinoši jaunas komercsabiedrības (13 % no tām, kas dibinātas pēdējo divu līdz piecu gadu laikā), kā arī jaunas un strauji augošas komercsabiedrības (14 % no tām, kuru ikgadējā izaugsme ir vismaz 20 %, jeb tā dēvētajām “gazelēm”).⁸ Tā kā MVU finansējuma piesaistē palaujas galvenokārt uz banku nozari, tiem bažas joprojām rada kredītu pieejamība, it īpaši valstīs, kurās banku sistēmā tiek veiktas korekcijas. Lai atbalstītu un reformētu riska kapitāla regulējumu, kas ir īpaši svarīgs strauji augošām komercsabiedrībām un lai finanšu tirgiem dotu iespēju lielākā apmērā kreditēt ekonomiku, Komisija ir ierosinājusi grozīt regulas par Eiropas riska kapitāla fondiem un Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, kas uzskatāms par vēl vienu soli virzībā uz kapitāla tirgu savienības izveidi.

Kapitāla tirgu savienība var nodrošināt apstākļus vienlīdzīgai finansējuma pieejamībai visiem uzņēmumiem visās dalībvalstīs, tādējādi veicinot netraucētu ieguldīšanu un inovāciju. Finansēšanas nosacījumi un modeļi dalībvalstīs ievērojami atšķiras, tādējādi izkropļojot finanšu sektora galveno funkciju – darboties kā efektīvam starpniekam starp kapitāla avotiem un ieguldīšanas iespējām. Pilnvērtīga kapitāla tirgu savienība nodrošinās alternatīvus finansējuma avotus, izmantojot akciju un obligāciju tirgus, tādējādi gan papildinot banku sistēmu, gan veicinot pienācīgu riska novērtēšanu un kapitāla sadalījumu finanšu sistēmā. Kapitāla plūsmai ir jāaptver jomas, kurās pastāv lielāks ražīguma pieaugums, augsts darbības ražīgums un inovācijas. Ciešāk integrēti kapitāla tirgi sniegtu arī papildu drošību pret ekonomikas satricinājumiem, nodrošinot riska dalīšanu privātā sektora ietvaros. Papildus nepieciešamībai nodrošināt iespējas ātri veikt pasākumus, kurus Komisija jau ir ierosinājusi, ekonomikas finansēšanu veicinās arī papildu grozījumi tiesiskajā regulējumā, kas piemērojams apdrošināšanas sabiedrību un banku ieguldīšanai infrastruktūras aktīvos un mazos un vidējos uzņēmumos. Turklāt nepilnības valsts mēroga maksātnespējas jomas regulējumā izraisa nevienlīdzīgus nosacījumus kredītu pieejamībai dalībvalstīs. Komisija drīzumā nāks klajā ar priekšlikumu par preventīvās reorganizācijas regulējumu, “otro iespēju” un pasākumiem, ar kuriem paredzēts uzlabot maksātnespējas procedūras.

⁸ Apsekojums par uzņēmumiem pieejamo finansējumu (SAFE), http://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys_lv

Dalībvalstīm būtu jārisina arī vēl esošās neaizsargātības problēmas banku nozarē, lai veicinātu ieguldīšanu un atvieglotu Eiropas ekonomikas finansēšanu. Augsts ienākumus nenesošu aizdevumu apjoms joprojām ir nopietna problēma vairākās dalībvalstīs. Ienākumus nenesoši aizdevumi un pamatdarbības nepilnības zemu procentu likmju un lēnas izaugsmes apstākļos negatīvi ietekmē banku rentabilitāti, kas savukārt ietekmē banku spēju radīt vai palielināt jaunu kapitālu, balstoties uz kuru tās varētu izsniegt jaunus aizdevumus, un tādējādi to spēju atbalstīt ekonomikas atlabšanu. Lai varētu pārtraukt šo apburto loku, bankas ir jāatbrīvo no šā sloga, neietekmējot valsts budžetu. Šajā kontekstā izšķiroši svarīgs ir iedarbīgs ārpustiesas vienošanās un maksātnespējas regulējums, tai skaitā attiecībā uz preventīvo reorganizāciju, un apstiprinātās reformas ir jāīsteno pilnīgi. Visās dalībvalstīs ir jānodrošina un jāveicina iespējas veikt ienākumus nenesošu aizdevumu pārdošanu specializētām nebanku finanšu iestādēm, kas veiktu arī to administrēšanu atbilstīgi attiecīgo tiesību aktu prasībām.

Bankas ir jāmodina arī turpmāk uzlabot savas pamatdarbības efektivitāti. Cikliski un strukturāli faktori, tostarp jaunas regulatīvas prasības un zema ienesīguma vide, ir ietekmējuši banku rentabilitāti. Lai varētu veikt banku komercdarbības modeļu pielāgošanu jaunajai darbības videi, ir nepieciešami papildu centieni, tostarp turpināta jaudas pārpalikuma samazināšana un nozares konsolidācija. Steidzami ir jāvienojas par izskatīšanā esošajām iniciatīvām regulēšanas jomā, lai varētu nodrošināt juridisko skaidrību un tiesisko noteiktību, vienlaikus izvairoties no nevajadzīgas ietekmes uz reālās ekonomikas finansēšanu. Starptautiskā mērogā paredzētajām papildu iniciatīvām nebūtu jāizraisa ievērojama, vispārēja kapitāla prasību palielināšana.

Strauji jāgūst panākumi banku savienības izveides pabeigšanas jomā, un paralēli ir jāuzlabo turpmākā risku mazināšana un risku dalīšana. Banku nozares izturētspēja pēdējos gados ir ievērojami palielinājusies. Neatkarīgi no tā banku akciju cenas 2016. gadā epizodiski strauji kritās, kas daļēji izskaidrojams ar norisēm starptautiskajos tirgos, piemēram, ar satricinājumiem Ķīnā vai reakciju pēc Apvienotās Karalistes referenduma iznākuma. Ir būtiski nosargāt un turpināt atjaunot uzticēšanos banku nozarei. Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīva un ES valsts atbalsta noteikumi ir ietvars, kas nodrošina finanšu stabilitāti, vienlaikus aizsargājot nodokļu maksātāju intereses. Ir nepieciešams paātrināt darbu pie kopēja atbalsta mehānisma (*common backstop*) vienotā noregulējuma fonda vajadzībām. Jāturpina diskusijas par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS), lai pēc iespējas ātri panāktu abu likumdošanas iestāžu vienošanos, un augsta prioritāte ir jāpiešķir arī topošajiem priekšlikumiem riska mazināšanas jomā.

1.2. ES finansējuma ietekmes palielināšana saistībā ar Investīciju plānu Eiropai

Investīciju plāns Eiropai ir izrādījies noderīgs instruments, ar kuru iespējams panākt konkrētus rezultātus un veicināt ilgtspējīgu pieaugumu dalībvalstīs veiktajos ieguldījumos. Nedaudz vairāk nekā viena gada laikā Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) 27 dalībvalstīs ir piesaistījis gandrīz 138 miljardus eiro. Ir sagaidāms, ka tajā pašā laikposmā ESIF finansējumu būs saņēmuši gandrīz 300 000 MVU.⁹ Investīciju plāns Eiropai tās dažādo aspektu (finanšu instrumenti, tehniskā palīdzība un komercdarbības vides uzlabošanas pasākumi) dēļ var radīt būtiskas pārmaiņas vairākās nozarēs, atbalstot novatoriskus projektus, kas veicina jaunu darbvietu radīšanu un izaugsmi pašvaldību teritoriju mērogā, kā arī veicina jauniešu bezdarba mazināšanu. Šie projekti ir izšķiroši svarīgi ES ekonomikas nākotnei un tādām būtiskām orientācijas jomām kā atbalsts MVU, inovācija, pētniecība un attīstība, atjaunojamie energoresursi, energoefektivitāte, digitālā infrastruktūra un transporta infrastruktūra.

⁹ COM(2016) 359 un COM(2016) 581.

Vairāk projektu vairākās dalībvalstīs varēs saņemt finansējumu Ieguldījumu plāna ietvaros. Komisija ir ierosinājusi pagarināt Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbības termiņu (priekšlikums par “ESIF 2.0”) un dubultot tā apmēru, lai līdz 2022. gadam tas sasniegtu 630 miljardus eiro, vienlaikus uzlabojot tā tvērumu ģeogrāfijas un nozaru izteiksmē. Šā priekšlikuma ātra pieņemšana ir būtiski svarīga.¹⁰

Papildus ESIF darbības termiņa pagarinājumam, tā ģeogrāfiskais tvērums vēl vairāk tiks uzlabots ar vienkāršotām papildu iespējām kombinēt ESIF ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem un tos papildināt ar uzlabotu tehnisko palīdzību visā Eiropā. Jaunajā plānošanas periodā attiecībā uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, no kuriem laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam dalībvalstīs tiek ieguldīti 454 miljardi eiro, uzsvars tiek likts uz ES resursu iedarbīgu un efektīvu izmantošanu, paredzot, ka programmās skaidri jānorāda plānotie rezultāti, tai skaitā kvantificējamu mērķu izteiksmē. Turklāt dalībvalstīm ir pienākums strādāt pie tādu likumdošanas un strukturālo apstākļu radīšanas, kuri nozarēm, kas saņem šos līdzekļus, dod iespēju faktiski sasniegt izvirzītos mērķus. Komisija ir ierosinājusi turpmāk palielināt iespējas ESIF finansējumu kombinēt ar Eiropas strukturālo un investīciju fondu finansējumu, kā arī ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu.

Ilgtspējīgi ieguldījumi stimulē ražīgumu visā ekonomikā, ja tiek palielināta resursu efektivitāte un enerģijas efektivitāte un samazinātas resursu izmaksas, un vienlaikus tiek samazinātas ārējās izmaksas un ietekme. Konkrētāk, atbalsts pārejai uz mazoglekļa un aprites ekonomiku radīs jaunas darbvietas pakalpojumu nozarēs, piemēram, inovatīvos, apkopes un remonta pakalpojumos, kā arī jaunu, ilgtspējīgāku ražojumu projektēšanā un izgatavošanā. Konkrētās jomas, kurās aprites ekonomika un efektīvāka resursu izmantošana ir potenciāli nozīmīga makroekonomikas kontekstā, ir zaļais publiskais iepirkums, ieguldījumi atkritumu apsaimniekošanas un ūdens infrastruktūrā, ilgtspējīga būvniecība, kritiski svarīgās izejvielas, biodegviela un biokīmiskās vielas, kā arī ar enerģētiku un klimatu saistītie ieguldījumi.

Ir jākoncentrējas arī uz ieguldījumiem cilvēkkapitālā un sociālajā infrastruktūrā. Lai varētu samazināt aprūpes pienākumus pret vecāka gadagājuma cilvēkiem un bērniem (kas bieži ir aktuāli sievietēm), īpaši svarīga ir ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu un izmaksu ziņā pieejamu un elastīgu bērnu aprūpes iestāžu attīstīšana. Ir nepieciešami arī pastāvīgi centieni ieguldīt izglītībā un mūžizglītībā, lai atbalstītu nodarbināmību un mazinātu risku, ka starp augsti kvalificētiem un mazkvalificētiem strādājošām personām pastāv atšķirības atalgojuma un darba apstākļu ziņā.

Dalībvalstis iegūs skaidrāk formulētām vadlīnijām par publiskā sektora grāmatvedības noteikumiem (2010. gada Eiropas Kontu sistēma), it īpaši attiecībā uz publisko un privāto partnerību. Rokasgrāmata par statistikas datu uzskaiti attiecībā uz publiskās un privātās partnerības projektiem, kuru sagatavojis Eurostat sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku, un kura galvenokārt ir adresēta ieinteresētajām personām no privātā sektora, tika izdota 2016. gada 29. septembrī.¹¹ Pēc šīs publikācijas tiks organizēta aktīva informēšanas kampaņa. Turklāt Komisija cieši uzrauga to, kā publiskā sektora grāmatvedības noteikumu interpretācija ietekmē publiskās un privātās partnerības projektu izstrādi dažādās nozarēs, un, ja tas būs lietderīgi, tā apsvērs papildu pasākumus.

¹⁰ Eiropadomes secinājumi, 2016. gada oktobris: Eiropadome aicina Padomi 6. decembra sanāksmē panākt vienošanos par sarunu nostāju attiecībā uz Komisijas jauno ESIF priekšlikumu, ņemot vērā neatkarīgo ārējo novērtējumu, kas tiks sniegts novembrī.

¹¹ Eurostat, EPEC un Eiropas Investīciju bankas publikācija *A Guide to the Statistical Treatment of PPPs*, 2016. gada septembris.

1.3. Ieguldīšanu ierobežojošo problēmu risināšana

ES un tās dalībvalstis ir veikušas vairākus pasākumus, lai novērstu ierobežojumus, kas kavē ieguldīšanu, tomēr vēl ir daudz darāma. Komisija ES mērogā turpinās centienus uzlabot vispārējo ieguldījumu vidi, tai skaitā padziļinot vienoto tirgu, savukārt dalībvalstīm ir jāpastiprina savi centieni novērst šķēršļus ieguldījumiem valsts, reģionālā un vietējā mērogā.

Ilgspējīgai ieguldīšanai ir nepieciešama stabila un prognozējama komercdarbības vide. Komisija jau ir nākusi klajā ar iniciatīvām par to, kā atvieglot reālās ekonomikas finansēšanu, piemēram, samazinot kapitāla prasības, kas piemērojamas apdrošināšanas sabiedrībām un pārāpdrošināšanas sabiedrībām attiecībā uz ieguldījumiem infrastruktūrā, un pieņemot praktiskas vadlīnijas par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu attiecībā uz publiskā sektora finansējumu infrastruktūrai.¹² Turklāt darbs pie enerģētikas savienības, kapitāla tirgu savienības, vienotā tirgus stratēģijas un digitālā vienotā tirgus stratēģijas, aprītes ekonomikas paketes un starptautiskajiem tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumiem ietver konkrētus pasākumus, kuri pēc to pilnīgas īstenošanas dos iespēju novērst šķēršļus, veicināt inovāciju un uzlabot ieguldīšanas vidi. Piemēram, enerģētikas savienības ietvaros ir nepieciešams pārvaldības process, kas būtu balstīts uz valstu enerģētikas un klimata plāniem 2030. gadam un turpmākajiem gadiem un kas uzņēmumiem, ieguldītājiem un plašai sabiedrībai nodrošinātu prognozējamību. Būtu arī jāpalielina *ex ante* noteiktība attiecībā uz publiskā sektora grāmatvedības uzskaiti konkrētās nozarēs, piemēram, energoefektivitātes jomā. Ja pilnā mērā tiks izmantotas piektās paaudzes mobilo sakaru sistēmas (5G), visā Eiropas Savienībā līdz 2025. gadam ir iespējams radīt divus miljonus jaunu darbvieta. Turklāt nesen atsāktā iniciatīva par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi¹³ veicinās ES attīstību par ieguldīšanai labvēlīgāku vidi, nodrošinot komercsabiedrībām prognozējamus noteikumus, vienlīdzīgus konkurences apstākļus un samazinot atbilstības nodrošināšanas izmaksas. Ar to tiks atbalstīta arī inovācija Eiropā, nodrošinot, ka ar ieguldījumiem pētniecības un attīstības jomā saistītās izmaksas ir atskaitāmas no nodokļa bāzes, un risinot jautājumu par nodokļu tiesību normās pastāvošo stimulu izmantot aizņemtus līdzekļus, nevis pašu kapitālu.

Cita svarīga prioritāte ir ieguldīšana izaugsmes virzītājspēkos – zināšanās, inovācijā, izglītībā un IKT. Vairākās dalībvalstīs ražīguma kritums pēc krīzes daļēji ir izskaidrojams ar ievērojami samazinājušos ieguldījumu apjomu iekārtās un darbgaldos. Vienlaikus būs nepieciešami lielāki ieguldījumi nemateriālos aktīvos, piemēram, pētniecībā un attīstībā, IKT un apmācībā, lai palielinātu visu faktoru ražīguma pieaugumu un piesaistītu ieguldījumus. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka kapitāls tiek sadalīts pēc iespējas efektīvāk. Iepriekš visu faktoru, tostarp inovācijas, ražīgums un efektīvāks resursu sadalījums izaugsmi un ražīgumu Eiropas Savienībā veicināja mazākā mērā, nekā tas notika Amerikas Savienotajās Valstīs. Eiropas vājo rezultātu iemesls ir strukturālās problēmas, kas ietekmē ražojumu, pakalpojumu, kapitāla un darba tirgus. Lai varētu stimulēt konkurētspēju un izaugsmi, izšķiroši svarīgi ir uzlabot mijiedarbību starp universitāšu īstenoto pētniecību un uzņēmumu veikto ražojumu un pakalpojumu attīstīšanu. Tāpat valsts mēroga nozares digitalizācijas platformu izveide palīdzētu piesaistīt ES fondu līdzekļus, kas paredzēti šim nolūkam, lai veiktu nozīmīgus ieguldījumus, kas stiprinās arī mūsu ekonomikas konkurētspēju.

Dalībvalstīm ir jāpastiprina savi centieni īstenot nepieciešamās reformas, kuru mērķis ir to ieguldīšanas ierobežojumu novēršana, kuri tika apzināti Eiropas pusgada ietvaros. Neatkarīgi no dažu dalībvalstu veiktajiem pasākumiem, it īpaši tajās eurozonas valstīs, kuras smagi skārusi krīze, panākumi, panākumi ieguldīšanas ierobežojumu mazināšanā kopumā ir bijuši nevienmērīgi, un vēl joprojām ir daudz darāma. Tas attiecas uz tādām jomām kā

¹² C/2016/2946

¹³ COM(2016) 685

maksātspēja, publiskais iepirkums, publiskās pārvaldes efektivitāte un pārredzamība, konkrētu nozaru noteikumi, kā arī darba tirgus un ražojumu tirgus darbība. Konkrētāk, ir nepieciešama efektīva un pārredzama publiskā pārvalde un iedarbīga tiesu sistēma, lai varētu atbalstīt ekonomikas izaugsmi un nodrošināt augstas kvalitātes pakalpojumu sniegšanu uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Dažās dalībvalstīs ieguldīšanas ierobežojumu vidū var būt arī lieli nodokļi un pārāk sarežģīta nodokļu sistēma, korupcija, vāji attīstīts pētniecības un inovācijas regulējums, kā arī grūtības saistībā ar finansējuma pieejamību, it īpaši attiecībā uz MVU. Šīs reformas, kas minētas konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos, ir nepieciešamas, lai uzturētu un palielinātu ieguldījumu apjomu dalībvalstīs, ņemot vērā katras attiecīgās valsts specifiku.

1.4. ES uzņēmumu iespējas iegūt no pasaules tirgiem un ieguldījumiem

Eksports uz pārējām pasaules daļām kļūst aizvien ievērojamāks Eiropas iedzīvotāju darbvieta avots. Pateicoties mūsu komercsabiedrību konkurētspējai starptautiskā mērogā, vairāk nekā 30 miljoni darbvieta ir saistīti ar eksportu ārpus ES; tas ir par divām trešdaļām vairāk nekā pirms 15 gadiem, tātad tagad eksports nodrošina gandrīz vienu no septiņām darbvietām Eiropā. Tās ir augsti kvalificētas darbvieta ar atalgojumu, kas augstāks par vidējo. Tās ir izklaidētas pa visām ES dalībvalstīm un ir gan tieši, gan netieši saistītas ar eksportu ārpus ES. Piemēram, 200 000 darbvieta Polijā, 140 000 darbvieta Itālijā un 130 000 darbvieta Apvienotajā Karalistē ir saistīti ar Vācijas eksportu ārpus ES. Ar Francijas eksportu ārpus ES ir saistītas 150 000 darbvieta Vācijā, 50 000 Spānijā un 30 000 Beļģijā. Tā rezultātā tirdzniecības radītās priekšrocības ir sadalītas daudz plašāk, nekā tas parasti ir zināms, un tai skaitā ir ievērojams ieguvums Eiropas patērētājiem. Ņemot vērā pirmās pazīmes, kas liecina par to, ka pasaules tirdzniecībā tiek apvērstas tendences, ir nepieciešams uzturēt atvērtību un sekmēt ES komercsabiedrību, it īpaši pakalpojumu sniedzēju un MVU, turpmāku integrāciju globālajās vērtības pievienošanas ķēdēs.

ES ir gatava izmantot tirdzniecības un ieguldījumu politiku, lai veicinātu šā mērķa sasniegšanu un radītu ieguvumu gan komercsabiedrībām, gan patērētājiem, gan strādājošām personām. ES ir pasaules lielākais preču un pakalpojumu (ja tos skaita kopā) eksportētājs un importētājs. Šā mēroga dēļ ES ir lielākais tirdzniecības partneris apmēram 80 valstīm un otrs svarīgākais partneris vēl 40 valstīm. ES ir jāizmanto šī priekšrocība un jārada ieguvumi gan saviem iedzīvotājiem, gan cilvēkiem citās pasaules daļās, it īpaši pasaules nabadzīgākajās valstīs.

Parīzes klimata pārmaiņu nolīguma ratifikācija papildus radīs jaunas iespējas ES uzņēmumiem. Nolīgums rada politikas un ieguldījumu noteiktību ES komercsabiedrībām, kas darbojas mazoglekļa un zema emisijas līmeņa nozarēs ne tikai Eiropā, bet arī pārējās pasaules daļās. ES un tās dalībvalstis ir lielākie ieguldītāji jaunattīstības valstīm paredzētajā publiskā sektora finansējumā klimata pārmaiņu jomā. Kopumā tās sniedz aptuveni vienu trešdaļu no publiskā sektora finansējuma klimata pārmaiņu jomā un veido gandrīz pusi no saistībām, kas uzņemtas attiecībā uz Klimata pārmaiņu mazināšanas fondu. Laikposmā no 2014. gada līdz 2020. gadam vismaz 20 % no ES budžeta tiks tērēti ar klimatu saistītiem pasākumiem. ES finansē Pasaules klimata pārmaiņu aliansi, kas ir viena no pasaules lielākajām iniciatīvām klimata jomā. Lai palielinātu atbalstu nabadzīgākajām un neaizsargātākajām iedzīvotāju grupām, ES ir sākusi jaunu posmu, kad laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam sagaidāmais uzņemto saistību apjoms sasniegs apmēram 350 miljonus eiro. Ar to tiks sniegts atbalsts vismazāk attīstītajām valstīm un mazo salu jaunattīstības valstīm, lai tās varētu pielāgoties klimata pārmaiņu ietekmei. Pagājušajā gadā ES un tās dalībvalstis nodrošināja 17,6 miljardus eiro, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm cīņā pret klimata pārmaiņām. Tas apliecina ES apņēmību ieguldīt taisnīgu daļu saistībā ar attīstīto

valstu noteikto mērķi – līdz 2020. gadam no dažādiem avotiem nodrošināt ikgadēju 100 miljardus ASV dolāru lielu finansējumu jaunattīstības valstīm.

Ir jāpalielina ES kā ieguldījumu galamērķa pievilcīgums gan ārvalstu ieguldītāju, gan pašmāju ieguldītāju vidū. ES īpatsvars pasaules ārvalstu tiešo ieguldījumu plūsmās ir samazinājies no apmēram 50 % pirms krīzes līdz 20 % 2014. gadā. Ārvalstu tiešo ieguldījumu plūsmas virza pasaules mēroga norises un notikumi – lielā mērā ārpus ES, savukārt ienākošās plūsmas ir atkarīgas no vairākiem konkrētai valstij raksturīgiem atrašanās vietas faktoriem, uzņēmumam raksturīgiem faktoriem un nozarei raksturīgiem faktoriem, kuri ietekmē ieguldīšanas vidi un kurus īstermiņā un vidējā termiņā tieši var ietekmēt politikas veidotāji.

2. Strukturālo reformu īstenošana

2.1. Jaunu darbvietu radīšana un prasmju pilnveidošana

Dalībvalstīm ir jāpalielina centieni radīt ekonomiski aktīva darbaspēka līmeņa palielināšanai, augstas kvalitātes darbvietu skaita palielināšanai un iedarbīgai apmācībai un kvalifikācijas celšanai labvēlīgus apstākļus. Elastīgi un labi funkcionējoši darba tirgi ir jāsaskaņo ar pilnveidotu atbalstu prasmju un ienākumu ziņā darbvietas maiņas laikā un ar sociālās drošības sistēmām, kas stabili balstītas uz stingriem sociālajiem standartiem. Dalībvalstīs, kuras pirms krīzes īstenoja vispusīgas darba tirgus un sociālās aizsardzības reformas, ir sekmīgāk spējušas atbalstīt nodarbinātību un saglabāt taisnīgumu ekonomikas arī lejupslīdes laikā. Šādas reformas ietver elastīgus un uzticamus līgumiskus mehānismus, kas sekmē darbvietu maiņu un novērš divpakāpju darba tirgu, vispusīgas mūžizglītības stratēģijas, iedarbīgu aktīva darba tirgus politiku un mūsdienīgas sociālās aizsardzības sistēmas. Citas dalībvalstīs reformas šajā jomā īstenoja vēl krīzes laikā, tādēļ pašreizējai ekonomikas atlabšanai ir raksturīga augsta jaunu darbvietu radīšanas intensitāte.

Daudzās dalībvalstīs darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits un darbaspēks turpina sarukt; tā galvenie iemesli ir zemais dzimstības līmenis, sabiedrības novecošana, emigrācija un ar veselību saistītā aiziešana no darba tirgus. Šajā kontekstā ir jāapsver nedrošība, darba tirgus segmentācija un to ietekme uz ražīguma pieaugumu, lai mazinātu to nelabvēlīgo ietekmi uz iekšējo pieprasījumu un ražīguma pieaugumu. Turklāt iespēju vienlīdzība ir galvenais līdzeklis, kā nodrošināt sociālo taisnīgumu. Izaugsmi ir iespējams veicināt, vienlaikus tiecoties pēc sociālā taisnīguma, piemēram, palielinot sieviešu īpatsvaru darba tirgū, mazinot neattaisnojamas atšķirības starp dzimumiem atalgojuma ziņā, uzlabojot vīriešu un sieviešu darba un privātās dzīves līdzsvaru, gūstot papildu panākumus nelabvēlīgā situācijā esošu grupu integrēšanas jomā un vēršoties pret migrantu izcelsmes personu diskrimināciju. Ņemot to vērā, dalībvalstīm ir jānodrošina kvalitatīvu pakalpojumu un natūrā sniegtu pabalstu, piemēram, bērnu aprūpes, mājokļa, veselības aprūpes, ilgtermiņa aprūpes, izglītības un apmācības pieejamība. Kvalitatīvi pakalpojumi un pabalsti natūrā veicina dalības darba tirgū palielināšanu (it īpaši sievietēm), kā arī sociālo integrāciju. Uzmanība ir jāpievērš arī mājokļu politikai, jo tā var likvidēt valsts mērogā pastāvošos šķēršļus ģeogrāfiskajai mobilitātei, izmantojot mērķtiecīgus atskaitījumus vai sociālo mājokļu programmas.

Vairākās dalībvalstīs būs jāievieš atbilstošas struktūras, kuru uzdevumos ietilptu ar migrantu, tostarp bēgļu, pieplūdumu saistīto jautājumu risināšana, pārsniedzot tūlītējās īstermiņa vajadzības. Lai gan tam nepārprotami ir ietekme uz ekonomiku un budžetu, no

makroekonomikas skatpunkta šī ietekme nav nedz nerisināma, nedz ievērojama. Stratēģiski nozīmīgs ir uzdevums īstermiņā uzņemt mītnes valsts sabiedrībā, risinot arī ilgāka termiņa problēmas saistībā ar darba tirgu, izglītības politiku, iestādēm un sociālajām sistēmām. Spēja pielāgot politiku un izstrādāt stimulus un prasmju attīstīšanu, kas veicina integrāciju darba tirgū, tieši ietekmēs publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā. Piemēram, vairākas dalībvalstis ir izstrādājušas stratēģijas par to, kā atvieglot tādu migrantu integrāciju, kuriem ir iepriekšēja darba pieredze un uzņēmējdarbības spējas. Šīs dalībvalstis ir sniegušas atbalstu migrantiem, palīdzot viņiem pielāgot savas prasmes un pieredzi vietējā tirgus apstākļiem.¹⁴

Neatkarīgi no nesen gūtajiem panākumiem, ir nepieciešama dalībvalstu aktīvāka rīcība jauniešu bezdarba mazināšanas jomā. Līdz šim 9 miljoni jauniešu ir izmantojuši ES shēmu “garantija jauniešiem”; tas ir regulējums, kas palīdz uzlabot pāreju no skolas uz nodarbinātību, iegulda jauniešu nodarbināmībā un novērš sociālās atstumtības risku. Tomēr dalībvalstīm ir jāturpina shēmas “garantija jauniešiem” ieviešana un jāuzlabo tās iedarbīgums, lai aizsniegtu jauniešus un reģionus, kuriem visvairāk ir nepieciešama palīdzība. Komisija turpinās izmantot visus savus instrumentus, ir ierosinājusi papildu finansējumu shēmai “garantija jauniešiem” un drīzumā nāks klajā ar jaunu iniciatīvu attiecībā uz jaunatni. Turklāt gandrīz četri miljoni studentu jau ir izmantojuši programmu “Erasmus”. Katram trešajam jaunajam programmas “Erasmus” dalībniekam tika piedāvāts darbs komercsabiedrībā, kurā notika viņa apmācība.

Dalībvalstu galvenā uzmanība ir jāpievērš tam, lai prasmes atbilstu darba tirgus vajadzībām, jo prognozes liecina, ka turpmāk nepietiekams būs to personu skaits, kurām ir profesionālās izglītības un apmācības kvalifikācija. Pārāk daudziem jauniešiem sākotnējā profesionālā izglītība un apmācība joprojām ir tikai otrā izvēle, un tikai nelielai daļai strādājošo tiek piedāvātas iespējas apgūt papildu prasmes. Ar profesionālās izglītības un apmācības modernizēšanu, tai skaitā veicinot elastīgus izglītošanās veidus, cilvēkiem tiks līdžēts visa mūža garumā apgūt atbilstošas, tālāk nododamas prasmes. Tam ir nepieciešama cieša partnerība ar komercdarbības, augstākās izglītības un pētniecības sektoriem. Sociālo partneru aktīvā iesaistīšanās var izraisīt prakses iespēju attīstīšanu jaunās jomās, aptverot dažādus prasmju līmeņus, par ko var sagaidīt, ka tādējādi tiks risinātas prasmju neatbilstības problēmas. ES mērogā Zilās kartes direktīvas pārstrādāšanas mērķis ir saskaņot un precizēt tiesisko regulējumu, ar kuru ir paredzēts piesaistīt augsti kvalificētus trešo valstu valstspiederīgos, savukārt prasmju garantiju shēmā ir uzsvērtā nepieciešamība novērtēt trešo valstu valstspiederīgo konkrētās vajadzības.

Ir nepieciešams modernizēt izglītību un apmācību, lai iedzīvotāji apgūtu labākas prasmes – no rēķināšanas un lasīšanas pamatprasmēm līdz pat uzņēmējdarbības un digitālām prasmēm. Rādītāji par iegūto izglītības līmeni 2015. gadā turpināja uzlaboties, un priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas gadījumu skaits vairākumā dalībvalstu ir samazinājies, sasniedzot 11 %. Tomēr priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas gadījumu skaits ir augstāks romu skolēnu un migrantu izcelsmes jauniešu, it īpaši ārzemēs dzimušo skolēnu, vidū. Arī augstākās izglītības iegūšanas līmenis ir konsekventi un ievērojami palielinājies, 2015. gadā sasniedzot 38,7 %, bet 17 dalībvalstīs tas pārsniedz programmā “Eiropa 2020” noteikto pamatmērķi – 40 %. Tomēr pēc starptautiskiem standartiem pārāk daudz eiropiešu apgūst tikai zema līmeņa pamatprasmes un digitālās prasmes. Tas apdraud Eiropas konkurētspēju strauji mainīgajā pasaules ekonomikā. Prasmju pilnveidošana ir būtiski svarīga konverģences veicināšanai un Eiropas sociālā modeļa saglabāšanai, vienlaikus veicinot uzņēmējdarbības un

¹⁴ Nesen publicētais Komisijas ceļvedis ietver 22 labās prakses piemērus un interaktīvu pašnovērtēšanas rīku (sk. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18421>), ar kuriem paredzēts palīdzēt pakalpojumu sniedzējiem uzlabot savus pasākumus, kuri orientēti uz migrantiem, kas ir uzņēmēji vai topošie uzņēmēji.

inovācijas spēju palielināšanu. Jaunu prasmju programma Eiropai¹⁵ īpašu uzsvāru liek uz atbalstu pieaugušajiem, kuri nav sasnieguši vidējās izglītības augšējo pakāpi, dodot viņiem iespēju novērtēt savu prasmju līmeni, sniedzot viņiem jaunas mācību iespējas un pārbaudot apgūtās prasmes.

Iedarbīgs sociālais dialogs ir izšķirošs faktors labi funkcionējošai sociālai tirgus ekonomikai. Dalībvalstīs, kurām ir labāki darbības rezultāti, parasti pastāv vairāk nostiprināts sociālais dialogs.

Sociālā dialoga panākumi ir atkarīgi no vairākiem faktoriem, tostarp dažādu partneru gatavības un spējas iesaistīties un meklēt risinājumus, piemēram, ja runa ir par algu noteikšanu.¹⁶ Sociālo partneru iesaistīšanās ES un dalībvalstu mērogā ir izšķiroši svarīga, lai vispusīgi un tālredzīgi panāktu pareizo līdzsvaru ekonomikas un sociālās politikas izstrādē un īstenošanā.

Dalībvalstīm kopā ar sociālajiem partneriem un atbilstīgi attiecīgās valsts praksei ir jāpārlicinās, ka to algu noteikšanas sistēmas ir iedarbīgas, proti, ka tās dod iespēju radīt darbvietas un palielināt reālos ienākumus un ka šajā nolūkā tās labāk pielāgojas ražīguma izmaiņām laika gaitā. Vairākās dalībvalstīs algu izmaiņas nepietiekami atbilst ražīguma attīstībai. Tas var izraisīt konkurētspējas mazināšanos vai – pārāk pieticīgu algas izmaiņu gadījumā – pieprasījuma kopapjoma un izaugsmes vājināšanos. Tas var arī neveicināt ražīguma pieaugumu, pētniecību, attīstību un inovāciju, kā arī ieguldījumus cilvēkkapitālā, kuru mērķis ir uzlabot prasmes. Tas var arī izkropļot stimulus resursu pārdalei uz nozarēm ar lielāku pievienoto vērtību un tādējādi kavēt turpmākās ES tautsaimniecību strukturālās pārmaiņas, kas tās varētu padarīt konkurētspējīgākas. Ir svarīgi nodrošināt, ka tiek ņemta vērā prasmju dažādība un ekonomisko darbības rezultātu atšķirības starp reģioniem, nozarēm un komercsabiedrībām. Nosakot minimālo algu, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jāņem vērā tās ietekme uz strādājošo personu nabadzību, darbvietau radīšanu un konkurētspēju.

2.2. Sociālā politika kā produktīvs faktors – sociālas valsts modernizēšana

Dalībvalstīm ir jāpārveido savas sociālās aizsardzības sistēmas, lai tās labāk veicinātu līdzdalību darba tirgū un nodrošinātu pienācīgu nodarbinātības aizsardzību un ienākumu aizvietošanu. To iedzīvotāju īpatsvars, kuriem Eiropas Savienībā draud nabadzība vai sociālā atstumtība, 2015. gadā vēl vairāk samazinājās, tomēr tas joprojām ir ļoti augsts.¹⁷ Pat ja ES joprojām ir tālu no sava stratēģijas “Eiropa 2020” mērķa – līdz 2020. gadam vismaz 20 miljoniem cilvēku palīdzēt izkļūt no nabadzības vai sociālās atstumtības – to cilvēku skaits, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība, atkal tuvojas rādītājam 2008. gadā, kas izmantots par atsauces gadu, attiecībā pret kuru tika noteikta stratēģijas “Eiropa 2020” mērķis. Sociālajai aizsardzībai tiek izlietota liela daļa dalībvalstu budžeta līdzekļu, arī pēdējos gados pieaugušo tēriņu dēļ, tomēr ir iespējams uzlabot to piesaisti konkrētiem mērķiem.

Nodokļu un pabalstu shēmām ir jānodrošina pienācīgs sociālais atbalsts un stimulē strādāt. Ienākumu atbalsta shēmu (bezdarbnieka pabalsts, sociālā palīdzība, tai skaitā ienākumu minimums, pensijas) atbilstības un tvēruma uzlabošana ir izšķiroši svarīga, lai novērstu sociālo atstumtību, un bezdarbnieka pabalsta gadījumā tā var palielināt gan

¹⁵ COM(2016) 381

¹⁶ 2016. gada 24. oktobrī pirmoreiz Nodarbinātības komitejas ietvaros notika trīsdalīga daudzpusējā uzraudzīšana pār sociālo dialogu dalībvalstīs, balstoties uz nodarbinātības pamatnostādņēm, kas EPSCO padomē tika apstiprinātas 2016. gada 13. oktobrī. To veica kopā ar valstu pārstāvjiem no arodbiedrībām un uzņēmumu apvienībām.

¹⁷ 2015. gadā aptuveni 119 miljoniem cilvēku bija aktuāls nabadzības vai sociālās atstumtības risks; šis rādītājs ir par apmēram 3,5 miljoniem cilvēku mazāks, nekā tas bija 2014. gadā.

makroekonomikas stabilitāti, gan piesaisti darba tirgum, vienlaikus mazinot nedrošību. Bezdarba pabalstiem ir jābūt pietiekamiem ilguma, atbilstības kritēriju un apmēra ziņā, un tiem ir jābūt pieejamiem visiem darbiniekiem neatkarīgi no viņu līguma, vienlaikus saglabājot stimulu strādāt un ietverot prasības par iesaistīšanos darba tirgū attiecībā uz darba meklēšanu un līdzdalību aktivizācijas pasākumos. Turklāt ir jānodrošina pienācīgs ienākumu minimums tiem, kuriem trūkst pietiekamu līdzekļu, lai varētu uzturēt cilvēka cienīgus dzīves apstākļus. Attiecībā uz personām darbaspējīgā vecumā, šiem pabalstiem ir jāietver prasības par dalību aktivizācijas atbalsta pasākumos, ar kuriem paredzēts iedrošināt [re]integrāciju darba tirgū, tādējādi veicinot šo atbalsta sistēmu ilgtspēju. Atsevišķos gadījumos tas var rosināt izveidot vienotus kontaktpunktus, kas atbildīgi gan par īstermiņa, gan par ilgtermiņa bezdarbniekiem. Ir jāveicina arī nodokļu un pabalstu reformas, kuru mērķis ir uzlabot stimulus strādāt un panākt, lai darbs atmaksātos. Nodokļu sistēmas var arī līdzēt novērst ienākumu nevienlīdzību un nabadzību.

Valsts pensiju sistēmām ir labāk jāatspoguļo pieaugošais sagaidāmais dzīves ilgums. Ar pensiju sistēmām, kas saskaņotas ar darba tirgus pasākumiem, ir jādod iespēja un pamudinājums vīriešiem un sievietēm palikt darba tirgū līdz lielākam vecumam, tādējādi atspoguļojot sagaidāmā dzīves ilguma pieaugumu un jāierobežo priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas, tās rezervējot vienīgi tām personām, kuras patiešām nevar strādāt ilgāk. Ilgāka un piepildošāka darba dzīve ir atkarīga arī no atbilstošām prasmēm, mūžizglītības iespējām un veicinošas darba vides, tai skaitā elastīgas pienākumu sadales un darba laika grafika. Lai veicinātu darba un privātās dzīves līdzsvaru darbaspējīgā vecumā un mazinātu no dzimuma atkarīgās atšķirības pensijas apmērā, pensiju sistēmas varētu papildināt ar aprūpes pienākumiem, pienācīgi ņemot vērā fiskālo stāvokli un turpmāko ietekmi uz izdevumiem. Papildpensiju plašajam tvērumam var būt viena no galvenajām funkcijām pensijas vecuma ienākumu nodrošināšanā, it īpaši tad, ja valsts pensiju pietiekamība būtu problemātiska, un tas būtu jāveicina ar atbilstošiem līdzekļiem atbilstoši attiecīgās valsts kontekstam.

Veselības aizsardzības politikai ir jāatbalsta un jāstiprina sociālās drošības sistēmas un aktīvas iekļaušanas stratēģijas, balstoties uz profilakses, ārstniecības un arī rehabilitācijas politiku. Tādēļ dalībvalstīm ir jāturpina reformēt savas veselības aizsardzības sistēmas, tādējādi nodrošinot to, ka vispārēji pieejami ir izmaksu ziņā lietderīgi sabiedrības veselības un veselības aprūpes pakalpojumi. Iedzīvotājus aizsargāšana no nokļūšanas nabadzības vai sociālās atstumtības stāvoklī vājas veselības dēļ un no saistītajiem izdevumiem ir būtiski gan no sociālās jomas, gan no ekonomikas skatpunkta. Tas attiecas arī uz personu ar invaliditāti aktivizēšanu. Neatkarīgi no ES mērogā veiktās rīcības vienlīdzīgu iespēju trūkums darba tirgū joprojām ir personām ar invaliditāti vissvarīgākā problēma. Ir jāpalielina centieni nodrošināt to, ka uzsvars tiek likts uz spējām, nevis invaliditāti.

2.3. Vienotā tirgus padziļināšana un dalībvalstu tirgu palielināšana

Dalībvalstīm ir pilnīgi jāizmanto ES mērogā pieejamie instrumenti, lai Eiropā pilnā apmērā izmantotu ieguldījumu un ražīguma potenciālu. Ražīguma pieaugums pēdējos gados ir palēninājies, tomēr tas nav ietekmējis visus uzņēmumus vienādā mērā. Daudzos gadījumos vismazāk ražīgajiem uzņēmumiem ir bijis negatīvs ražīguma pieaugums. Dalībvalstīm ir jāievieš reformas un politika, ar kurām paredzēts veicināt jaunu tehnoloģiju izplatīšanu, lai nodrošinātu, ka no tām var iegūt plašāks uzņēmumu loks. Vienotā tirgus stratēģijas īstenošana radīs jaunas komercdarbības iespējas un novērsīs pastāvošos ar regulēšanu saistītos un administratīvos šķēršļus, it īpaši attiecībā uz pakalpojumu sniedzējiem, kuri vēlas paplašināt savu darbību visā Eiropā. Turpinās darbs pie konkrētiem priekšlikumiem, kas saistīti ar vienotā tirgus noteikumu izpildes nodrošināšanu, kā arī pie pasākumiem komercpakalpojumu jomā, tai skaitā pie to pārrobežu sniegšanas atvieglošanas, komercdarbības reorganizēšanas un maksātspējas, kā arī vienkāršas, modernas un pret

krāpšanu aizsargātas PVN sistēmas izveides. Digitālā vienotā tirgus stratēģija uzlabos regulējuma noteiktību digitālajā nozarē. Labāka patērētāju aizsardzības noteikumu izpilde nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā vienotajā tirgū, palielinātu uzticēšanos un līdzētu pilnīgi izmantot digitālā vienotā tirgus potenciālu. Komisija arī izskata iespēju izstrādāt vienotu ES atļauju piešķiršanas regulējumu, kas būtu tieši piemērojams lieliem projektiem ar pārrobežu dimensiju vai lielām ieguldījumu platformām, kurām piesaistāms valsts līdzfinansējums.

Publiskais iepirkums ir svarīgs konkurētspējai, jo ar to var virzīt strukturālās pārmaiņas. Ik gadu Eiropas Savienībā publiskā sektora iestādes publiskajā iepirkumā tērē aptuveni 14 % no IKP jeb vairāk nekā 1,9 triljonus eiro.¹⁸ Tas ir īpaši raksturīgi tādiem sektoriem kā enerģētika, transports, aizsardzība, IT un veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana, kur publiskais sektors ir viens no galvenajiem pieprasījuma avotiem. Modernām publiskā iepirkuma sistēmām ir nepieciešami publiskā iepirkuma speciālisti, kuri saprot sava darba ietekmi uz ekonomiku un kuru godīgums un darba pārredzamība ir neapšaubāmi. Jābūt iespējām iesaistīt iestādes dažādu līmeņu struktūru iepirkumu koordinēšanā, lai panāktu apjomradītus ietaupījumus, izskatītu komercsabiedrību sūdzības un lai veiktu publiskā iepirkuma līgumu revīziju. Ir jāievieš procedūras, ar kurām tiek novērsta korupcija un slepenas vienošanās starp piegādātājiem un stingri izskatīti negodīga iepirkuma gadījumi. Turklāt dažās dalībvalstīs, kurās valstij piederošie uzņēmumi jūtami ietekmē ekonomiku, ir svarīgi nodrošināt atbilstošas pārvaldības struktūras, kas vislabāk var veicināt ekonomikas attīstību.

Daudzās dalībvalstīs strukturālās pārmaiņas nozīmē, ka kapitāls un darbaspēka resursi tiek novirzīti no tradicionālajām darbības jomām uz jaunām darbības jomām, bieži vien pakalpojumu sektorā. Darbaspēka ražīgums šajā sektorā ir zemāks, un ES ietvaros tas ir audzis lēnāk nekā citās attīstītajās ekonomikās, it īpaši Amerikas Savienotajās Valstīs. Ražīguma paaugstināšana šajā augošajā sektorā kļūst par nepieciešamību, lai varētu nodrošināt kvalitatīvas darbvietas un augstas algas. Diemžēl pakalpojumu iekšējā tirgus nepilnīgā integrācija un vēl pastāvošie šķēršļi, kas apgrūtina piekļuvi dažiem šo tirgu segmentiem, ierobežo ES iekšējās tirdzniecības paplašināšanos un šo pakalpojumu tirgu paplašināšanos. No pastiprinātas konkurences vairāk integrētos pakalpojumu tirgos iegūtu arī patērētāji un lejupējie ražotāji, jo vidē, kur pastāv lielāka konkurence, parasti samazinās uzcenojums, turklāt varētu uzlaboties produktu un pakalpojumu kvalitāte. Tomēr darbiniekiem ir nepieciešamas pareizas prasmes un spēja pielāgoties pārmaiņām, un varētu būt nepieciešama valsts pārvaldes iestāžu aktīva rīcība šā procesa veicināšanā. Problēmas saistībā ar savstarpējās atzīšanas un dažos gadījumos arī valsts prasību par marķējumu piemērošanu apdraud iekšējā tirgus integritāti. Vairāki pārmērīgi ierobežojumi reglamentēto profesiju jomā joprojām traucē iekšējā tirgus potenciāla pilnīgu izmantošanu. Attiecībā uz komercpakalpojumiem, profesionāliem pakalpojumiem un mazumtirdzniecību šo šķēršļu likvidēšanai ir plašāka ietekme uz ekonomiku.

Likumdošanas vides pielāgošana jauniem komercdarbības modeļiem ir īpaši svarīga, lai uzturētu ekonomikas dinamisku attīstību, tomēr to nedrīkst darīt uz taisnīguma rēķina. ES un tās dalībvalstīm ir nepieciešama gatavība pieņemt jaunus komercdarbības veidus sadarbīgās ekonomikas kontekstā. Vienlaikus tas, ka Eiropā pastāv sadrumstalota pieeja attiecībā pret jauniem komercdarbības modeļiem, rada nenoteiktību gan tradicionālajiem tirgus dalībniekiem, gan jauniem pakalpojumu sniedzējiem, gan patērētājiem. Šā iemesla dēļ Komisija ir ierosinājusi norādījumus par to, kā spēkā esošie Savienības tiesību akti ir

¹⁸ Tas ir jaunākās aplēses, kurās nav pieskaitīti sabiedrisko (komunālo) pakalpojumu sniedzēju tēriņi. Iepriekšējās aplēses, kas ietver arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu, ir aptuveni 19 % no ES IKP, t. i., aptuveni 2,3 triljoni eiro.

piemērojami attiecībā uz šo dinamisko un strauji mainīgo nozari.¹⁹ Minēto norādījumu kontekstā dalībvalstīm ir jānovērtē esošo ierobežojumu pamatojums un samērīgums, un absolūti aizliegumi jāizmanto vienīgi galējas nepieciešamības gadījumā; tām ir arī jānodrošina, ka patērētājiem tiek nodrošināts augsts aizsardzības līmenis, un vienlaikus tās nedrīkst uzlikt nesamērīgus pienākumus fiziskām personām, kuras pakalpojumus sniedz tikai retos gadījumos. Turklāt dalībvalstīm ir jāturpina vienkāršot un precizēt nodokļu un atbildības noteikumu un darba tiesību normu piemērošanu attiecībā uz sadarbīgo ekonomiku. Sadarbojoties ar valstu iestādēm saimnieciskās darbības reģistrēšanas jomā, sadarbīgās ekonomikas platformās var ievērojami veicināt nodokļu iekasēšanas atvieglošanu. Kopumā šīs iniciatīvas sekmēs stingrākus pamatnosacījumus attiecībā uz inovāciju, pašreizējās tirgus sadrumstalotības mazināšanu un galu galā arī jaunu darbvietu radīšanu.

Dalībvalstīm ir jāievieš mūsdienīgas nodokļu sistēmas, kas var atbalstīt izaugsmi un taisnīgumu starp uzņēmumiem. Līdz ar ES iniciatīvām nodokļu jomā tiks ieviesta jauna līmeņa sadarbība, lai cīnītos pret nodokļu sistēmas ļaunprātīgu izmantošanu, sākot ar palielinātu pārredzamību attiecībā uz nolēmumiem nodokļu jomā un ar nodokļiem saistīto informāciju par pārrobežu koncerniem, līdz pat kopīgu ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu nodrošināšanai attiecībā pret visizplatītākajām nodokļu apiešanas shēmām un Komisijas rīcības plānam par PVN. Pārrobežu raksturs, kas piemīt krāpšanai nodokļu jomā un nodokļu apiešanai, un dalībvalstu ekonomiku integrācija rada nepieciešamību pēc koordinētas pieejas ne vien Eiropas iniciatīvu formā, bet arī veicot valstu politikas koordinēšanu. Ar Komisijas neseno priekšlikumu par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi un par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanu tiks veidota moderna, taisnīga un konkurētspējīga nodokļu sistēma visai ES. Tiks stimulētas tādas izaugsmi veicinošas darbības kā ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, un tiks intensificēta finansēšana no pašu kapitāla, atbalstot vispārējāku mērķi – izaugsmes, jaunu darbvietu radīšanas un ieguldījumu stimulēšanu. Daudzām dalībvalstīm aktuāls ir jautājums par nepilnību novēršanu nodokļu iekasēšanā, un dažas no tām ir veikušas attiecīgus pasākumus. Dalībvalstīm šīs iespējas būtu jāizmanto arī tāpēc, lai mazinātu darbaspēkam piemērojamās nodokļu likmes. Vienlaikus dalībvalstīm ir jāpievērš īpaša uzmanība savu nodokļu reformu ietekmei uz sadalījumu.

3. Atbildīga fiskālā politika

Valsts budžeta deficīta vidējā rādītāja samazinājums eurozonā un vairākās valstīs, kurām piemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, atspoguļo pēdējos gados īstenotos centienus. Komisija nesen sniedza atzinumus par eurozonas dalībvalstu budžeta plānu projektiem.²⁰ Kopaina slēpj lielās atšķirības starp dalībvalstīm. Fiskālās ilgtspējas problēmas joprojām pastāv vairākās valstīs ar lielu valsts parāda apjomu, kas var radīt neaizsargātību pret nelabvēlīgiem satricinājumiem. Dažās citās valstīs ir fiskālās manevrēšanas iespējas. No ekonomikas skatpunkta raugoties, fiskālā nostāja ir jānovērtē, ņemot vērā divējādo mērķi – publisko finanšu ilgtermiņa ilgtspēju un nepieciešamību atbalstīt ekonomikas atlabšanu.²¹

Pašlaik, ņemot vērā nepieciešamību atbalstīt notiekošo atlabšanu, ir nepieciešami lielāki centieni, lai panāktu pozitīvu fiskālo nostāju attiecībā uz eurozonu kopumā, arī lai atbalstītu Eiropas Centrālās bankas monetāro politiku.²² Par to jau tika paziņots Eiropas Parlamentam un Padomei adresētajā Komisijas priekšsēdētāja nodomu protokolā, un tagad tas

¹⁹ COM(2016) 356

²⁰ COM(2016) 730

²¹ COM(2016) 727

²² COM(2016) 727

ir atspoguļots ierosinātajā ieteikumā par eurozonas ekonomikas politiku.²³ Dalībvalstu fiskālajai politikai būtu jāatbalsta izaugsme, vienlaikus nodrošinot ilgāka termiņa parāda atmaksājamību. Dalībvalstīm, kurās pastāv fiskālās manevrēšanas iespējas, ir jāizmanto pieejamās iespējas palīdzēt stabilizēt pieprasījumu. Dalībvalstīm, kurās šādu manevrēšanas iespēju nav, ir jāizpilda Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības un jāizmanto visas iespējas stimulēt reformas un uzlabot savu publisko finanšu kvalitāti, lai veicinātu jaunu darbvietu radīšanu un izaugsmi. Tām galvenā uzmanība ir jāpievērš budžeta kvalitātei un sastāvam (gan ieņēmumiem, gan izdevumiem), lai maksimāli palielinātu ietekmi uz izaugsmi. Tēriņu izskatīšana ir plaši atzīts, šim nolūkam noderīgs instruments. Līdz ar to tiktu panākts labāks fiskālo nostāju sadalījums pa valstīm, izvairoties no situācijas, kad īstermiņa makro stabilizācija tiktu panākta uz vidēja termiņa ilgtspējas risku palielināšanas rēķina.

Piemērojot šos noteikumus, Komisija turpinās izmantot atbilstošu elastību, kas iestrādāta Stabilitātes un izaugsmes paktā.²⁴ Komisija ņems vērā arī ietekmi uz budžetu, ko rada ārkārtējais bēgļu pieplūdums un ārkārtējās drošības vajadzības, piemērojot savu pašreizējo metodiku. Ievērojama elastība jau tiek nodrošināta attiecībā uz vairākām valstīm, kuras ir izmantojušas strukturālo reformu klauzulu un ieguldījumu klauzulu.

Zemo finansējuma izmaksu vide nozīmē, ka šis laiks ir perfekti piemērots tam, lai dalībvalstis publiskā sektora ieguldījumus pārgrupētu, lielāko daļu veicot tagad. Saistībā ar nominālās izaugsmes pakāpenisko nostiprināšanos tā dod arī iespēju mazināt aizņemto līdzekļu augsto īpatsvaru. To var atvieglot, samazinot tēriņus, kas nav orientēti uz nākotni, un labojot nepilnības nodokļu regulējumā. Stabilitātes un izaugsmes paktā ir paredzēts pareizais ietvars fiskālās politikas virzīšanai dažādos apstākļos. Ir nepieciešams pilnā mērā izmantot budžeta uzraudzības instrumentus, lai stimulētu labu politiku un stiprinātu ekonomikas atlabšanu.

Lielākajā daļā dalībvalstu ir īstenota pensiju sistēmas reforma, lai palielinātu to ilgtspējību, efektivitāti un piemērotību, tomēr vēl ir nepieciešami papildu pasākumi, lai šos reformu centienus konsolidētu.²⁵ Šajā nolūkā politikas pasākumiem ir jābūt tādiem, kas pieņemtās pensiju reformas papildina ar papildinošo politiku, tai skaitā stimulējot ienākumus pensijas vecumā ar pagarinātu nodarbinātību, piemēram, pensionēšanās vecumu piesaistot sagaidāmajam dzīves ilgumam, kā arī atbalstot citus pensijas vecuma ienākumu papildavotus. Dalībvalstīm ir jāievieš arī izturētspējas palielināšanas pasākumi, lai nodrošinātu, ka valsts pensiju sistēmas ilgtspējību var tikt saglabāta pat nelabvēlīgos apstākļos.

Ir sagaidāms, ka nākamajās desmitgadēs sabiedrības novecošanas un tehnoloģiju attīstības ietekmē ievērojami palielināsies publiskā sektora izdevumi veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes jomā. Lai nodrošinātu ilgtspējīgas veselības aprūpes sistēmas un atbalstītu to pozitīvo ietekmi uz iedzīvotāju veselību un ekonomisko labklājību, būs nepieciešami gan politikas pasākumi, kas sniedz iespējas cilvēkiem ilgāk saglabāt labu veselību, gan veselības aprūpes sistēmu iedarbīguma, pieejamības un izturētspējas palielināšana.²⁶

²³ COM(2016) 726

²⁴ COM(2015) 12

²⁵ Sk. Ekonomikas politikas komitejas (AWG) un Eiropas Komisijas (Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāta) 2015. gada publikāciju "The 2015 Ageing Report: economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013–2060)", *European Economy*, Nr. 3, un Eiropas Komisijas (Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta) un Sociālās aizsardzības komitejas 2015. gada publikāciju "The 2015 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU", *European Union*, I un II sēj.

²⁶ COM(2014) 215

4. Nākamie pasākumi

Dalībvalstīm ir aktīvāk jāīsteno galvenās reformas, kas uzsvērtas attiecīgajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos. Vienlaikus tām ir pilnīgi jāizmanto iespējas, kuras tām tiek piedāvātas ES mērogā. Reformu iedarbībai ir nepieciešams laiks, un jo ilgāk tās tiek atliktas, jo ilgāk attiecīgā ekonomika turpina attīstīties, nesasniedzot savu izaugsmes potenciālu. Dalībvalstis tiek mudinātas iedarbīgi izmantot ES mērogā pieejamos instrumentus, piemēram, Eiropas strukturālos un investīciju fondus, strukturālo reformu atbalsta programmu (tiklīdz to pieņems abas likumdošanas iestādes) un Investīciju plānu Eiropai. Komisija ir gatava sniegt nepieciešamo palīdzību. Komisija turpinās savu konstruktīvo dialogu ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai nodrošinātu ātrus panākumus attiecībā uz ES prioritārajām iniciatīvām.

Komisija arī pastiprinās dialogu ar dalībvalstīm, nākamajā pavasarī sagatavojot valsts programmas un konkrētām valstīm adresētos ieteikumus. Tas ir jābalsta uz vienotu izpratni par reformu sekmīgu īstenošanu un to secības plānošanu, ņemot vērā īstermiņa un vidēja termiņa ietekmi un sadalīšanas izmaksas un ieguvumus. Pēc valstu ziņojumu publicēšanas ziemā Komisija turpinās apspriesties ar dalībvalstīm, izmantojot dažādus kanālus, tostarp speciālas, atbildīgā priekšsēdētāja vietnieka pārraudzītas vizītes politiskā līmenī. Dalībvalstīm būs arī iespēja sniegt savas atsauksmes par Komisijas izvērtējumu – divpusējo tikšanos otrajā kārtā, kā arī valstu reformu programmu un stabilitātes un konverģences programmu ietvaros. Visos šajos saziņas gadījumos Komisija īpašu uzmanību pievēršīs tam, kā tiek īstenoti Padomes pieņemtie konkrētām valstīm adresētie ieteikumi.

Lai varētu sagatavot valstu programmas, paziņojumā tiek pausts aicinājums stiprināt valstu parlamentu lomu un vairāk iesaistīt sociālos partnerus. Šāda iesaistoša programmu sagatavošana veicina ieinteresētību tajās un plašāku atbalstu reformām, un Komisija ir gatava sekmēt kontaktus visos līmeņos.